

2 TÜRKİYE - AFRIKA STK VE DÜŞÜNCE FORUMU

Afrika'da Enerji, Gıda, Su Güvenliği ve İnsani Kalkınma

(STRATEJİK VİZYON BELGESİ - TASLAK)

2. TÜRKİYE - AFRIKA STK VE DÜŞÜNCE FORUMU

"Afrika'da Enerji, Gıda, Su Güvenliği ve İnsani Kalkınma"

(21-22 Nisan 2016, Pullman İstanbul Otel - İstanbul)

Sivil Toplum, yakın dönemde BM'nin insani kalkınmaya ve barışın tesisine yönelik çalışmalarında asli partnerlerinden biri haline gelmeye başlamıştır. BM'nin faaliyetlerinde sivil toplumun üstlendiği rol, sürekli artmakta ve özellikle insani sorunlar, seçimlere destek ve çatışma çözümü alanlarında artış kaydetmektedir.

2008 yılının Ağustos ayında icra edilen **Türk - Afrika İşbirliği Zirvesi** kapsamında TASAM Afrika Enstitüsü'nün 45 Afrika Ülkesinin katılımı ile gerçekleştirmiş olduğu **Türkiye - Afrika STK ve Düşünce Forumu**'nun ardından "**İstanbul Deklarasyonu**" ile kurulan USTKİP'in temel amacı Sivil Toplum Kuruluşları arasında sürdürülebilir gelişim, birlik ve koordinasyon şeklinde özetlemek mümkündür.

Bu bağlamda çeşitli alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının bilgi ve deneyimlerini USTKİP çatısı altında birleştirerek iletişim ve iş birliğini geliştirmeleri süreci başlatılmış, platformun 4 dilde yayın yapan internet portalı www.ustkip.org adresinde yayındadır.

İstanbul'da düzenlenen Forum'un neticesinde "**İstanbul Deklarasyonu**" ile kurulması kararlaştırılan komisyonların dördüncü toplantıları da geniş bir katılımı Akra'da gerçekleştirilmiştir. USTKİP kapsamında Sosyal Kalkınma Komisyonu, Ekonomik Kalkınma Komisyonu, Siyasi Kalkınma Komisyonu ile Kadın, Aile, Gençlik ve Kültür Komisyonları bulunmaktadır.

1998 yılında Türkiye tarafından ilan edilen "**Afrika'ya Açılım Eylem Planı**" ile birlikte Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile ilişkileri ivme kazanmıştır. Bu çerçevede 2003 yılında "**Afrika Ülkeleri ile Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi**" hazırlanmış, 2005 yılı Türkiye'de Afrika Yılı ilan edilmiş ve Türkiye Afrika Birliği'ne gözlemci üye olmuş, 2008 yılında ise Türkiye Afrika Birliği'nin stratejik ortağı ilan edilmiştir. Devam eden süreçte Türkiye, Afrika Kalkınma Bankası'na üye olmuş ve Afrika ülkelerinde toplam 39 büyükelçilik ve 4 başkonsolosluk açmıştır. TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı) 15 ülkede ofis açmış, THY ise 31 ülkede 48 noktaya uçuş ağını genişletmiştir. Karşılıklı kurulan **Türkiye Afrika Ticaret Odası** ve TASAM tarafından **19-21 Kasım 2015** tarihinde onuncusu yapılan **Uluslararası Türk - Afrika Kongreleri** gibi kurumsal inisiyatifler de güçlenerek devam etmektedir.

Türkiye, Afrika'da barış ve istikrarın sağlanmasına özel önem atfetmektedir. Afrika ülkeleriyle ekonomik ilişkilerde ve ticaret hacminde de son yıllarda önemli gelişme kaydedilmiştir.

Ticaret hacmi yaklaşık 6 kat artarak 20 milyar dolara yaklaşmıştır. 2007 - 2010 yılları arasında yaklaşık 500 Türk doktoru ve 100'ü aşkın sağlık personeli yirmiyeye yakın Afrika ülkesinde sağlık alanında hizmet vermiştir.

Bu kapsamda 280.000'den fazla Afrika vatandaşı Türk doktorlarınca sağlık taramasından geçirilmiş ve 53.000 üzerindeki hastaya başta dış ve katarakt operasyonları olmak üzere cerrahi müdahale gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca Türkiye başta Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı ve Kızılay olmak üzere Afrika ülkelerine gıda, sağlık vb. alanlarda önemli miktarda yardımda bulunmaktadır. Eğitim alanında da Türkiye gerek Afrikalı öğrencilere burs sağlanarak Türkiye'de okutulmaları yoluyla gerekse Afrika ülkelerine sağlanan çeşitli imkanlarla Afrika ülkelerine yardımda bulunmaktadır.

Afrika ülkeleri de Türkiye'nin Kıta'ya dönük bu faaliyetlerini karşılıksız bırakmamakta, uluslararası platformlarda Türkiye'yi desteklemektedir. Ayrıca Afrika ile gelişen ilişkiler Türkiye'nin dış ticaretinde Kıta'nın önemli bir pay sahibi olmasını sağlamaktadır.

Türkiye ile Afrika arasındaki çok boyutlu ve stratejik ilişkilerdeki istikrarlı gelişmelerin paralelinde yeni fikirlere ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bu bakımdan Türk ve Afrikalı Sivil Toplum Kuruluşlarının USTKİP çatısı altında yürüttükleri faaliyetler çerçevesinde düzenlenecek olan **2. Türkiye - Afrika STK ve Düşünce Forumu** ikili ve çok taraflı ilişkilerin gelişimi açısından gereklilik arz etmektedir.

Türk ve Afrika halkları arasında doğrudan diyaloga dayalı bağlantıların oluşturulması, en ideal işbirliği modeli olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultudaki bağlantılar, işbirliği sürecine dâhil olan tarafların bilgi temelini hızla geliştirecek ve yeni projelerin oluşturularak yürürlüğe konulmasını sağlayacaktır.

Farklı alanlarda faaliyet gösteren **Sivil Toplum ve Düşünce Kuruluşlarının** Forum çerçevesinde bir araya gelerek tartışmaları; düşüncelerin, tecrübelerin projelerin paylaşılması da mümkün olacaktır. Bu çerçevede "**Afrika'da enerji, gıda, su güvenliği ve insani kalkınma**" konularının **2. Türkiye - Afrika STK ve Düşünce Forumu**'nda tartışılması planlanmıştır.

Dünya’da enerji ve su kaynaklarına duyulan ihtiyaç artarken, aynı zamanda bu kaynakların geleceği ile ilgili belirsizliğin de artması hem bölgesel ve hem de küresel düzeylerde uluslararası işbirliğini zorunlu kılmaktadır.

Özellikle de kalkınmakta olan ülkelerin bulunduğu Afrika kıtasında, enerji ve su kaynaklarına duyulan ihtiyaç, gıda güvenliği, sağlık, iklim değişikliği, kuraklık, küresel ısınma ve çevre kirliliği gibi sorunlar, bu ülkelerinin kendi başlarına çözebilecekleri sorunlar olmaktan çıkmıştır. Bu sorunların çözümü bölgesel, kıtasal ve hatta küresel düzeyde uzun vadeli işbirliğini gerektirmektedir.

Enerji, su ve gıda güvenliği ile modernleşme, kalkınma ve ekonomik büyüme arasında yakın bir ilişki vardır. 21. Yüzyılda bireyler, toplumlar ve devletler arasındaki ilişkiler üzerinde etkisi giderek artan bu sorunlar yeni kavramların ortaya çıkmasına da sebep olmuşlardır. Örneğin, “**petrol ve gaz diplomasisi**”, “**doğal kaynak milliyetçiliği**” gibi kavramlar gelişmiş ve önem kazanmıştır. Kıt kaynakları kontrol yarışı ve kaynaklar üzerindeki gerilim modern dönemler boyunca neredeyse tüm savaşların temel nedenlerin en önemlilerinden birini teşkil etmiştir.

Enerji talebinin büyük bir hızla artmakta olduğu günümüzde ise daha kapsamlı güvenlik ağları oluşturulmadıkça uluslararası güven ve istikrarın sağlanması mümkün gözükmemektedir. Geleneksel enerji kaynaklarının yanında, güneş enerjisi ve bio - yakıt gibi seçeneklerin de çevresel dengeyi bozmayacak şekilde gündemde tutulması ancak uluslararası koordinasyon ve işbirliği sayesinde mümkün olabilecektir. Ekonomik etkileşimin belkemiğini oluşturan enerjiye dayalı ulaşım sektörünün de Kıta ekonomisi lehine geliştirilebilmesi yine Kıta düzeyinde koordinasyon ve iş birliği çabalarını zorunlu kılmaktadır.

Afrika ülkelerinde de su kaynaklarının iyi yönetilememesi kıtada ciddi uluslararası sorunlar doğurmaya aday gözükmemektedir. Hatta konunun uzmanları acilen ciddi önlemler alınmaması halinde su problemlerinin enerji problemlerinden daha fazla önem kazanacağını, gelecekte “Su Savaşları”nın patlak verebileceğini, uluslararası düzen ve istikrarı tahrip edebileceğini belirtmektedirler. Suya erişebilirliğin kalkınma ve büyüme üzerindeki etkisi enerjinin bu alandaki etkisinden de önemli hale gelmiştir.

Kıta nüfusundaki hızlı artış gıda güvenliği sorununu da beraberinde getirmektedir. Artan gıda talebi enerji ve suya olan talebi de artırmaktadır. Küresel ısınma temelli iklim değişiklikleri bazı bölgelerde kuraklığı, diğerlerinde ise sel felaketlerini tetiklemektedir ve her iki felaket de gıda üretiminde ciddi düşüslere neden olmaktadır.

Kıta ülkeleri enerji, su ve gıda sorunlarının çözümünde koordinasyon, iş birliği yolunu açabilmek için iç bünyelerinde gerekli düzenlemeleri yapmalı ve önlemleri almalıdırlar. Karşılıklı bağımlılık bilinci ile stratejik yaklaşımlar geliştirilmeli ve hedefler belirlenmelidir.

Ayrıca, su, enerji, gıda gibi sorunların çözümünde sadece devletler değil, uluslararası sivil toplum kurumları ve düşünce kuruluşları gibi devlet dışı aktörler de önemli hale gelmiştir. İyi yönetimde kurumsallaşma, kimlik ve çıkar ayrışmalarının çağdaş yaklaşımlarla çözümlenmesi, sürdürülebilir sağlıklı değerlerin belirlenmesi, benimsenmesi, öğretilmesi ve barışın sağlanması büyük önem kazanmıştır.

Sadece bu şekilde farklı ülkelerin çıkarları uyumlu hale getirilebilecek, hızlı teknolojik gelişmeler karşısında alınması gereken önlemler gereği gibi alınabilecek, uluslararası çatışmalar kolaylıkla çözümlenebilecek, sürdürülebilir ve yeterli ekonomik büyüme sağlanabilecektir.

Açlık ve kötü beslenme insani kalkınmayı engelleyen en önemli iki nedendir. Bu iki tehdit yaşam hakkını tehdit etmekte, kalkınma için gerekli fırsatları, kısacası, temel insani işlevlerin yerine getirilmesini engellemektedir.

Yeterli miktar ve uygun kalitede gıdaya kesintisiz erişilebilmesi, bireylerin gıda satın alma gücüne sahip olmaları, gıda maddelerinin uygun biçimde işlenip depolanması, bireylerin beslenme ve çocuk bakımı gibi konularda gerekli bilgiye, sağlık ve temizlik hizmetlerine rahatlıkla erişebilmesi koşullarının gerçekleşmesi halinde gıda güvenliğinden söz edilebilir. 2012 yılı istatistiklerine göre, dünyada 240 milyonu Sahra-altı Afrika'da olmak üzere bir milyardan fazla kişi açlık sınırının altında yaşamaktadır.

HIV/AIDS, iklim değişikliği, çevresel bozulma, çatışmalar, hızlı nüfus artışı ve bütçe açıkları Afrika'da gıda güvenliğinin sağlanamamasının en önemli nedenleridir. Bu ortam Afrika'da geleneksel yaşam koşullarını zorlaştırmış ve pek çok insanın gıdaya erişimini kısıtlamıştır. BM Milenyum Kalkınma Hedefleri çerçevesinde belirlenen açlığın ortadan kaldırılması amacını gerçekleştirme yolunda pek çok ülke ciddi başarı sağlamışsa da, Sahra-altı Afrika ülkelerinde durum her geçen gün biraz daha kötüleşmektedir.

Afrika'da gıda güvenliğinin sağlanması için öncelikle alınması gereken önlem tarımsal verimliliği artırmaktır. Özellikle gübre ve gelişmiş tohumların kullanılmayacak kadar pahalı ve eğitim düzeyinin düşük olması bu ülkelerde gübre endüstrisi ve tohum ıslahı üzerine yatırım yapılmasını ve tarımsal eğitimin yoğunlaştırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Aile planlaması ve kızların eğitimi gibi konular da gıda güvenliği açısından büyük önem taşımaktadır. Hızlı nüfus artışı Sahra-altı Afrika ülkelerinde gıda ihtiyacını da artırmaktadır. Ayrıca cinsiyet ayrımı nedeniyle kızların eğitimsiz kalması verimliliği düşürmekte ve gıda güvenliğini tehdit etmektedir.

Kadının statüsünün iyileşmesi tarımsal üretimin artmasını, gıda güvenliğinin gelişmesini ve yoksulluğun azalmasını sağlayacaktır. Bu nedenle Afrika'ya dönük yardım ve yatırım politikalarının kadınların üretime katılmasını ve kadın sağlığını mutlaka göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Afrika ülkelerine bağışta bulunan aktörler ve kalkınma ajansları tarım, gıda ve su güvenliği ile toplumsal kalkınma projeleri arasında bütünleşmeye gidilmesinin gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar.

Bu nedenle gıda güvenliği sadece üretimin artırılmasına değil; pazar imkânlarının iyi tespit edilmesi, içme ve sulama suyu kaynaklarının geliştirilmesi, eğitim olanaklarının artırılması, iyi yönetim anlayışı çerçevesinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, üreticilerin desteklenmesi, sivil toplumun gıda güvenliğine angaje edilmesi, sosyal adaletin ve hesap sorulabilirliğin geliştirilmesi, alt yapının iyileştirilmesi, bölgesel bütünleşme imkânlarının araştırılması, enformasyon ve iletişim teknolojilerinden yararlanılması, cinsiyet politikalarında iyileştirme sağlanması, insan kaynaklarının geliştirilmesi vb alanlarda kayda değer ilerleme sağlanmasına da bağlıdır.

2. Türkiye - Afrika STK ve Düşünce Forumu sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde insani kalkınma politikaları konusunda da düşünsel katkı sağlamak üzere tartışmalar yapmayı ve enerji, su ve gıda güvenliği temelinde proaktif etkileşim/öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Günümüzde hemen hiçbir sorun, herhangi bir ülke ile sınırlı tutulamamakta, yakın komşulardan başlayarak bir bölgeyi, tüm küreyi etkiler hale gelebilmektedir. Enerji, su ve gıda konuları ise nerdeyse tüm diğer sorunlardan daha fazla uluslararası iş birliğini gerektirmektedir.

TASAM tarafından **birincisinde olduğu gibi Türkiye Afrika Resmi İşbirliği İkinci Zirvesi gündem ve sonuçlarıyla eşgüdümlü düzenlenecek olan 2. Türkiye - Afrika STK ve Düşünce Forumu** gıda, enerji ve su güvenliği temelinde ve insani kalkınmanın iyileştirilmesi bağlamında kıta düzeyinde bir bilinç zemini oluşturulmasına ve sorunların çözümüne entelektüel katkı, Türkiye ile Afrika ülkeleri arasında **Gıda, Enerji ve Su** politikaları bağlamında iş birliğinin geliştirilmesine sivil toplum ve düşünce merkezli etkileşim sağlamayı ve bu yolla inşa edeceği kapasite ile taraflara değer sunmayı amaçlamaktadır.

Ana Tema

"Afrika'da Enerji, Gıda, Su Güvenliği ve İnsani Kalkınma"

Alt Temalar

Küresel Tehditler ve Afrika'da Su, Gıda ve Enerji Güvenliği

Türkiye'nin Su Güvenliği Vizyonu ve Kurumsal Modeller

Enerji Politikalarını Yönlendirmede Suyun Rolü ve Afrika Su Politikası

Su ve Enerjide Güvenlik Çatışmaları Riskler, Fırsatlar ve Uluslararası İşbirliği

Gıda Güvenliği ve Türkiye Vizyonu

Enerji Güvenliği ve Türkiye Vizyonu

Gıda, Enerji ve Su: Tamamlayıcı Güvenlik Politikaları

Eğitim, Sağlık Politikaları ve Diğer Sosyal Politikalar: İnsani Kalkınma

İnsani Kalkınma ve Türkiye Vizyonu: "Herkes İçin Sağlık"

İnsani Kalkınmanın Ekonomi Politikası

TÜRKİYE - AFRIKA STK VE DÜŞÜNCE FORUMU

2008 yılında Devlet ve Hükümet Başkanları seviyesinde düzenlenen Türkiye - Afrika İşbirliği Zirvesi öncesinde T.C. Dışişleri Bakanlığı kurumsal işbirliği ile ağırlıklı olarak Afrika Birliği'nin önerdiği akredite kurumların katıldığı Türkiye - Afrika STK Forumu TASAM Afrika Enstitüsü tarafından düzenlenmiş ve Forum sonunda yayımlanan İstanbul Deklarasyonu resmî Türkiye - Afrika İşbirliği Zirvesi gündemine sunulmuştur. Deklarasyon'a uygun olarak Türkiye ve yaklaşık 45 Afrika Ülkesi STK'larının katılımı ile USTKİP (Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kalkınma ve İşbirliği Platformu www.ustkip.org) kurulmuştur. USTKİP bünyesinde oluşturulan 4 Komisyonun yıllık toplantıları Türkiye, Sudan ve Gana'da gerçekleştirilmiştir.

Malabo'da yapılan "2. Türkiye Afrika İşbirliği Zirvesi"ni müteakiben "Türkiye - Afrika STK Forumu"nun ikincisi ve 5. USTKİP Komisyon Toplantıları Dışişleri Bakanlığı istişarelerine uygun olarak yapılacaktır. Forum yönetimi; Afrika'da sivil toplum çerçevesi içerisinde sayısı artan düşünce kuruluşları ve Afrika Düşünce atmosferini sürece daha fazla dâhil etmek için Forum başlığına "Düşünce" ibaresi eklenerek "Türk - Afrika STK ve Düşünce Forumu" olarak revize edilmesini benimsemiştir.